

Waldorf: Nechceme, aby deti boli len nahrávacím zariadením na správne odpovede

Miroslava Heribanová
Xénia Činčurová

Waldorfská škola sa snaží pôsobiť aj na hodnoty detí, ktoré ju navštevujú. Nechce s nimi len trénovať správne odpovede, ale naučiť ich hľadať vlastné riešenia, hovoria v rozhovore riaditeľka a učiteľka slovenského a anglického jazyka XÉNIA ČINIČUROVÁ a špeciálna pedagogička MIROSLAVA HERIBANOVÁ.

Keby som bol rodič a chcem dať ku vám dieťa, čo by som mal o vašej škole vedieť?

MH: Dôležité je to, že na začiatku postupuje Waldorfská škola oveľa pomalšie ako ostatné školy, čo môže u rodičov vyvolávať určitý typ frustrácie, keď porovnávajú svoje deti s rovesníkmi z bežných škôl. Tým ale umožňuje deťom sa stať sa rozumnejšími, dozrieť, spevniť. Vo vyšších ročníkoch je naopak rýchlosť nadobúdania poznatkov oveľa rýchlejšia ako na iných školách, lebo deti majú vyššiu motiváciu sa učiť.

Idete na začiatku pomalšie, lebo máte pocit, že deti ešte nie sú dostatočne zrelé na to, čo vyžaduje bežná škola?

MH: Vôbec nie. Robíme veľmi podrobné testovanie školskej zrelosti. Na každé dieťa si berieme pol hodinu, aby sme videli, či dieťa je zrelé nielen v kognitívnej, ale aj v pohybovej a sociálnej oblasti, schopnosti orientovať sa a zvládať úlohy. Máme teda naozaj vybrané deti, ktoré sú zrelé a mnoho z nich nastupuje vo svojich siedmich rokoch. Postupujeme pomalšie z jednoduchého dôvodu. Snažíme, aby deti čo najviac kultivovali svoj pohyb, svoj prejav, svoje správanie, aby boli čo najviac prítomné, dokázali sa sústrediť na úlohu a zvládali ju s určitou dávkou slobody. Slobody nie v zmysle, že robím si čo chcem, ale že úlohu pojmem kreatívne, osobne. Deti, ktoré nie sú zrelé, buď odmietnu úlohu urobiť alebo ju vykonajú presne podľa inštrukcií.

Waldorf je spájaný aj s určitým náboženstvom – antropozofiou. Ako sa to prejavuje v bežnom chode školy?

MH: Antropozofia je skôr svetonázor. Viera v niečo tam je jedným z rysov, preto by sme nehovorili o náboženstve. Hovorí o mnohých otázkach životného štýlu. Je to pomoc pre učiteľa, aby videl, čo dieťa potrebuje.

Každý učiteľ musí prejsť výcvikom z antropozofie?

MH: Máme tu vzdelávanie pre učiteľov, kde sa učíme pozerieť na dieťa tak, aby sme videli, ako sa vyvíja, v akom veku nadobúda určité schopnosti a zručnosti a či prúd jeho vývinu zodpovedá jednotlivým vývojovým štádiám.

Ak by som ako učiteľ chcel ku vám prísť učiť napríklad chémiu, musel by som prejsť vzdelávaním v antropozofii?

XČ: Každý učiteľ u nás musí absolvovať waldorfské vzdelávanie, ktoré trvá tri roky. Prvý rok je aj pre rodičov a je formulovaný tak, aby všetci pochopili, o čom je waldorfská škola ako celok. Druhý a tretí ročník už sú venované pedagogike a metodike, čoho súčasťou je aj oboznamovanie sa s antropozofiou.

MH: Zmyslom toho je, aby učiteľ pochopil význam toho, čo robí a ako sa deti vyvíjajú. Nie je to o tom, že sa musíme naučiť, aké sú nejaké anjelské hierarchie alebo čo (úsmev). To pre nás naozaj nie je podstatné ani praktické. Je to otázka slobodnej vôle človeka, ako sa k tomu potom stavia. My potrebujeme, aby sa učitelia zoznámili s pedagogickou časťou antropozofie.

Ja ako laik neviem, čo to je antropozofia. Čo z toho musím ovládať ako učiteľ, ak by som u vás učil?

XČ: Základ je, že to nie je materialistický svetonázor. Prináša pohľad na človeka ako na komplexnú bytosť, ktorá má niekoľko vrstiev. Okrem tej materiálnej a fyzickej stránky, čo je aj vo vede, rozlišujeme aj ducha a dušu. Duch je spojený s individualitou, poslaním človeka vo svete a duša je to, čo momentálne rieši – pocity a myšlienky, ktoré momentálne má. Waldorfská škola je zameraná na vývoj osobnosti, smerovanie k tomu duchovnému, k jadru človeku, k tomu „ja“, čo je pre človeka jedinečné a tomu napomáha aj antropozofia. Dôležité je teda poznanie človeka, aby sme nemali na človeka len plošný pohľad, ale komplexný.

Stretol som sa aj s rodičmi, ktorí vás silno verejne kritizovali za nevedecké metódy. Napríklad, že rastlinky vytláča spod zeme škriatok. Aký je váš pohľad na tie výhrady, ktoré mali?

MH: Každý z nás má právo na názor. Ak sa u nás rozpráva o škriatkoch, tak určite len v prvej triede v obrazoch a rozprávkach. To, čo sa rozpráva ako rozprávka, určite nenazývame učenie (úsmev). Nemá to nič spoločné s tým, čo chceme, aby deti kognitívne ovládali. Rozdiel u nás je aj v tom, že v prvých ročníkoch nekladíme dôraz na kognitívne vyučovanie, ale snažíme sa, aby deti mali možnosť čo najviac zažiť a skúsiť, stretnúť sa s prekážkami a prekonať ich.

XČ: Svet a kognitívne poznanie im podávame v obrazoch. A v tých obrazoch môže byť aj oživená príroda, teda tam môžu byť aj škriatkovia. Hľadáme obrazy, aby sa to priblížilo detskej duši, ale robíme tak maximálne po tretí ročník.

MH: Staršie deti by nám to už jednoducho „nezožrali“ (smiech). V mladšom veku je to ale pre deti úplne prirodzená realita. To nie je niečo, čo by sme si pre nich špeciálne vymýšľali, ale používame staré rozprávky, ktoré sa dlho trajú a majú v sebe skutočnú hodnotu a silu. Teda nie sú to umelé produkty, ktoré napasujeme na nejakú našu ideológiu.

Waldorfská škola je zameraná na vývoj osobnosti, smerovanie k tomu duchovnému, k jadru človeku, k tomu „ja“, čo je pre človeka jedinečné a tomu napomáha aj antropozofia.

O vašej škole je známe, že nepoužívate učebnice. Prečo je to tak?

XČ: Učiteľ ich môže použiť. Ja napríklad učím v osmičke a deviatke a používam normálne učebnice, lebo ich považujem za veľmi dobré. Problém ale je v tom, že učebnice majú presne

povedané, čo sa tam ide riešiť. Je tam nadpis a deti tak dostanú hotovú vec. Vedia, čomu sa idú venovať. Ja preto vždy musím najprv zlikvidovať nadpis. Deti potom nevedia, čo ideme riešiť, dám im množstvo problémových otázok, robíme cvičenia, skúmame to a až ako posledný krok riešime nadpis, teda si robíme záver. Takže na toto sú učebnice nevhodné, aj keď majú lekcie a cvičenia urobené fajn a tvorivo. My teda učebnice používame, ale tak, že si z nich vyberáme to, čo potrebujeme. A nerobíme to všetci rovnako. Naším cieľom je, aby sa na to každý pozrel iným spôsobom.

MH: Cieľom je aj to, aby sme vytvorili vyučovanie, ktoré je našité na mieru pre konkrétnu triedu. Napríklad, aby sme dosiahli, že trieda začne spolupracovať, že sa tam zmenia sociálne vzťahy, že zakomponujeme do vyučovania niečo, čo nám pomôže vytiahnuť nejaký negatívny fenomén, ktorý sa v triede deje. Vyučovanie u nás teda má aj preventívny charakter. Chceme, aby deti vnímali, čo je dobré a čo je správne. Napríklad v siedmej triede máme predmet správny životný štýl, kde sa neučíme o tom, akým spôsobom sú drogy škodlivé, ale o tom, čo môže človek urobiť preto, aby si zachoval do čo možno najvyššieho veku všetku svoju životnú silu, aby mohol realizovať to, čo tu chce robiť.

Učebnice teda má len učiteľ. Z čoho sa učia deti?

XČ: Všetko majú v zošite. Nie sú to klasické zošity ako na štátnych školách, že si do nich len píšú cvičenia či definície. Je tam celý výskum – ako sme k tomu prišli, čo z toho vyplýva, zapisujú si rôzne zdroje – čo sa dopyčujú od učiteľa, čo si prečítajú, čo nájdu na internete aj s ilustráciami. Deti si teda robia vlastné učebnice.

Ako to učitelia zvládajú? To musí byť extrémne náročné na prípravu.

XČ: Je to nesmierne ťažké, ale zároveň, keďže je to tvorivý proces a napasujeme celé učivo na danú triedu, veľmi nás to baví a radi to robíme. Napríklad v deviatke učím žiaka, ktorý do školy prináša aj politické témy z pohľadu extrémistov. Vedela som preto, že s nimi potrebujem nejako ošetriť to, čo sa stalo deje v našej spoločnosti napríklad dnes s Kotlebovcami. Keby som si otvorila klasickú učebnicu, nenájdem tam nič, čo by som na to mohla použiť, ale keďže čítam, vedela som, že máme skvelého autora Leopolda Laholu zo Slovenského štátu, ktorý písal krátke poviedky o tom, ako sa vtedy správali tu k Židom. Jednu z tých poviedok som deťom prečítala a boli hotoví. Opýtala som sa ich, v ktorej krajine sa príbeh odohral a otipovali celý svet. Až keď boli úplne zúfalí, jedna žiačka neveriaco povedala, že Slovensko?! A tejto téme sme venovali celú epochu. My teda takto vsúvame do štátneho učiva naše témy. Dokonca to funguje tak, že každý deviaty ročník je iný a musím si materiály na hodiny stále meniť. Môžem znovu použiť len pár vecí.